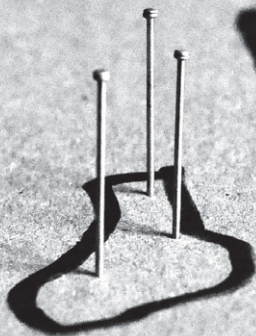

alena
mornštajnová
slepá mapa

host

první kapitola

Toho dne se přihodilo víc věcí než jindy za celý týden. Konečně dorazilo uhlí, Alžbětu navštívili dva podivní muži a paní Králová opět promluvila. Všechny události byly důležité a vedly k mému narození, ale jen o jediné z nich se dá říct, že byla šťastná.

Jmenuji se Anežka. Moje maminka je Alžběta, babička se jmenovala Anna a dědeček Antonín. To, že babiččino a dědečkově jméno začínalo na stejné písmeno, byla náhoda, ale Alžběta byla pojmenována prvním písmenem v abecedě proto, že byla prvorozená a dědeček s babičkou hodlali mít spoustu dětí. Přestože byl dědeček sklář, a to sklář tak skvělé pověsti, že jsem si ještě dlouho myslela, že hojně se vyskytující ulice Antonína Dvořáka byly nazvány na jeho počest, jeho vášní byly knihy a knihovny, a pro pojmenování svých dětí tedy použil oblíbenou metodu abecedního systému.

Maminka v tradici pokračovala prostě proto, že neměla ani špetku fantazie a dědův systém považovala za praktický. A praktičnost byla alfou a omegou Alžbětina života.

Já jsem byla vždycky přesvědčená, že děti mít nebudu, ale i kdybych je nějakou nepochopitelnou náhodou měla, nebudu v hloupé rodinné tradici pokračovat, dám si na výběru jména opravdu záležet a moje děti se v žádném případě nebudou jmenovat od A.

Lidé přicházejí na svět z různých důvodů — z lásky, náhodou nebo omylem. Já jsem se narodila kvůli bytu.

Moje maminka byla rázná žena, nikdy nepochybovala, že všechno, co dělá, je správné, a nad svými rozhodnutími nikterak dlouze nepřemýšlela. Pokud se snad stalo, že se její jednání později ukázalo jako poněkud unáhlené, nikdy o tom nemluvila a s důsledky svých činů se naučila žít.

A tak v okamžiku, kdy jí zástupci bytové komise oznámili, že se musí odstěhovat z pronajatého drážního bytu, protože pro osamělou osobu je příliš velký, ani na vteřinu nezaváhala a vyslovila to první, co ji napadlo. „Ale já budu mít dítě,“ řekla, a tak jsem se do roka narodila já.

Co na tom, že žila sama a žádného muže vhodného pro otcovství neměla, a vlastně ani neznala? To byl jen úkol, který bylo třeba vyřešit. Dávno pochopila, že od života dostane jenom to, co si vybojuje, a rázně kráčela od jedné bitvy ke druhé.

Už jsem se smířila s vědomím, že jedním z důsledků maminčiných kvapných rozhodnutí je, že jsem přišla na tento svět a jsem nucena snášet jeho těžkosti a ústrky, zřídkakdy prosvětlené záblesky radosti a krátkého štěstí, ale přece jen si občas přeji, aby se tehdy rozhodla jinak.

Ve chvílích, kdy je mi těžko a hledám cestu, jak žít dál, vzpomínám na dětství. Vždycky jsem milovala pohádky. Tatínek mi je vyprávěl před spaním a já jsem mívala nádherné sny o zlatovlasých princeznách, velikých komnatách s výhledem do růžové zahrady a celé noci jsem protančila s průsvitnými vílami na lesních paloucích.

Ale když mě ke spaní ukládala maminka, vyprávěla mi příběhy ze svého dětství. Povídala mi o lidech, které na své cestě potkala a znovu ztratila, o svých rodičích, přátelích i nepřátelích, o lidech, jež milovala i o těch, které nenáviděla, a já jsem pak nemohla usnout, protože popisovala svět, jaký si má dětská fantazie nedokázala představit.

Dnes už vím, že vzpomínky nepřivolávala kvůli mně. Sama tak vracela alespoň na chvíli k životu ty, s nimiž se už nikdy nemohla setkat, ale kteří pro ni nikdy neodešli.

Slyšela jsem slova, vrývala se mi do paměti, protože jsem z výrazu maminičina obličejě chápala, že všechno, co mi vypráví, je pro ni důležité, ale tajně jsem si přála, aby na židli u mé postele seděl tatínek a konejšil mě svými pohádkami. Je zvláštní, že mnohé z pohádek už jsem zapoměla, ale maminičiny příběhy si pamatuji dodnes.

Na rozdíl ode mne se maminka narodila z velké lásky. Někdy si říkám, že proto nikdy nepochybovala, že na tento svět patří, a žila podle toho. Její rodiče se znali dlouho před svatbou. Babička pocházela z obyčejné dělnické rodiny a měla pět sourozenců, ale byla mimořádně pohledná a křehká, a tak se rodiče domnívali, že by si zasloužila výhodně se provdat, a hledali jí ženicha z okruhu dobře zaopatřených obchodníků a řemeslníků.

Nápadníci se za nemajetnou nevěstou příliš nehrnuli a babička o ně stejně nestála, protože měla vyhlédnutého mého dědečka. Dědeček Antonín byl vyučený sklář a pracant, ale babiččiným rodičům do oka nepadl. Po nějaké době mí prarodiče pochopili, že svolení ke svatbě

nedostanou, ani kdyby měla krásná babička zůstat na ocet, a tak se sebrali a odjeli do malého města blízko hranic, kam se za prací před časem odstěhoval Antonínův kamarád. Ten mu pomohl najít práci v místních sklárnách.

Sklárny stály na samém okraji horského městečka, ve kterém kupodivu jediná ulice nevedla z vršku či do vršku a které při pohledu z kopců tyčících se strmě už za posledními baráčky vypadalo jako velikánské fotbalové hřiště omylem bez ladu a skladu zastavěné důstojnými domy, skromnými domky i chudými chalupami.

Téměř přesně středem městečka protékal hluboko vyrytým korytem líný potůček, měnící se v období jarního tání v rozbouřenou a divoce pádící řeku, zaplavující podhorské oblasti. Lidé v městečku proto svůj potok ctili, mluvili o něm jako o Řece, a přestože si ani nejstarší obyvatelé nepamatovali, že by se kdy ve městě vylil z koryta, stavěli svá obydlí v uctivé vzdálenosti od jeho strmých břehů, osázených důstojnými duby.

Kdyby sklárny byly brankou na pomyslném fotbalovém hřišti, pila stojící na druhé straně městečka by mohla představovat branku soupeře. A mezi lidmi ze skláren a zaměstnanci pily rivalita opravdu panovala. Dělníci z pily si mysleli, že se na ně sklárenští dívají svrchu, a skláři dřevařům tak trochu záviděli dřevěný odpad fasonovaný jako levný otop na zimu, která bývala ve zdejších horách obzvlášť dlouhá a zebavá.

Všeobecné smíření nastávalo ve skromném kostelíku stojícím na náměstí a kupodivu i v mnoha místních hospůdkách, kam chodili chlapi mnohem častěji než do kostela, na nějž byli sice náležitě hrdí kvůli největšímu

litému zvonu široko daleko, ale nemohli v něm zasvěceně diskutovat o světové politice, počasí, úrodě, kvalitě piva a o ženských.

Za mladým párem putoval od rodičů jen rozhořčený dopis. Jestli se tolik touží vzít a žít po zbytek života v mízérii, psali dotčeně, budiž — ale oni na svatbu nepřijedou, ani kdyby je prosili. A Anna může zapomenout, že má rodiče. Mladá nevěsta dopis oplakala, ale časem se smířila se skutečností, a své rodiče pak už opravdu nikdy neviděla.

Já znám své prarodiče jenom ze svatební fotografie a na ní vypadá babička Anna neobyčejně šťastně. Svatební šaty jsou na první pohled velké a krajkové rukávy jí padají téměř přes prsty, věneček se závojem klouže ke straně, ale ani retuš nedokázala zmírnit šťastný pohled a vítězný úsměv.

Ženich postává prkenně kousek za ní, jako kdyby se bál, aby nebyl v příliš těsné blízkosti, jež by mohla naznačit důvěrnost jejich vztahu, a v obličeji má velice vážný a rozpačitý výraz člověka, který neví, jak se tvářit do objektivu fotoaparátu. Vlasy má ostříhané nakrátko, pod nosem pečlivě zastřižený knírek a na sobě oblek, v němž se očividně cítí nesvůj. Zřetelně z něj vyzařuje nervozita a nedočkavost, kdy už bude po všem, a nevěsta to ví a nepokrytě se baví.

Několik dní po svatbě se novomanželé přestěhovali z pokojíku pronajatého Antonínovým kamarádem do řadového domku na konci dlouhé, kočičími hlavami vydlážděné ulice na kraji městečka a začali ho splácet. Za pár týdnů vypukla válka, která všechny zaskočila, přestože se o jejím přízraku mluvilo ve všech hospodách už

měsíce, Antonín musel narukovat a drobná Anna zůstala v cizím městě mezi neznámými lidmi úplně sama.

Společnost jí dělala jen sousedka Králová, povídavá, ale přátelská paní s mateřským poprsím a věčně šermujícíma rukama, která Anně pomohla sehnat domácí práci — šití rukavic. Anna jí na oplátku, když bylo zapotřebí, dohlédla na ratolesti, a tak se z nich během let první války, která měla podle všeobecného mínění trvat jen pár týdnů, ale do dějin se zapsala jako *velká* a později *první světová*, staly nerozlučné přítelkyně — jak se následně ukázalo, na celý život.

Přestože to nebylo lehké, podařilo se její babičce šitím rukavic a příležitostným posluhováním v bohatších domácnostech domek udržet celé dva roky, než se Antonín vrátil domů s podlomeným zdravím a střepinou v noze. O svých zážitcích z války nikdy nemluvil, ale zraněná noha mu ji připomínala každým dnem. Rána se nehojila a přes veškerou snahu pečlivé ženy i místního lékaře, starého doktora Bergera, zůstávala stále otevřená. Střepina mu však nezabránila v plození dětí a moje maminka byla nejstarším z nich.

Anna byla malá a drobná žena, a proto všechny překvapilo, když první dítě porodila během středečního dopoledne jen za pomoci sousedky Králové. Volat doktora nepovažovala za nutné a porodní bába přijít nestihla, protože dlouho do noci oslavovala úspěšně završený těžký porod dvojčat. Nohy ji ve vysokém, čerstvě navátém sněhu moc rychle nenesly, a navíc se v kocovině spletla o dvě ulice, přestože se ve městě narodila a více než čtyřicet let tam žila. Sousedka Králová byla naštěstí matkou

čtyř dětí, a tak se Alžbětě dostalo dobrého zaopatření, jak potvrdila i porodní bába, když konečně dorazila.

„Slušná ženská rodí v noci,“ neopomněla dodat chlapsky vypadající prošedivělá ženština rozmrzele, jako by chtěla ospravedlnit své zpoždění, a usmířila ji až láhev pálenky, kterou dostala za zbytečně vynaloženou námahu. Nakoukla do peřinky. „Je mrňavá, ale má spoustu černých vlásků,“ konstatovala při pohledu na spící Alžbětu. „Stejně jí slezou,“ povzdechla si a těžce se posadila na židli. „Všechna mimina jsou nakonec plešatá.“

Otevřela láhev a nalila sobě i sousedce plnou sklenici. „Dobře odvedená práce se musí oslavit a mně se zpátky do toho marastu nechce. Posad'te se ještě na chvíli, pohlídáme rodičce klidný spánek.“ Králová si ke stolu přitáhla druhou židli, usadila na ni své široké pozadí a rukou ještě roztřesenou prožitou zodpovědností zvedla sklenici.

Když se můj dědeček Antonín toho odpoledne vrátil z práce v místních sklárnách, kde ho po návratu z války znovu zaměstnali, našel na stole místo večeře dvě ženy spící u skoro prázdné láhve pálenky a v posteli svou podřimující manželku. Jedinou duší, která v tu chvíli nespala, jako kdyby hlídala spánek ostatních, byla malá Alžběta.

Babčina předpověď se nesplnila. Alžbětiny vlasy zůstaly stále stejně husté, jen barva se změnila. Původně černé vlásky týden za týdnem světlaly, až se jejich barva nakonec ustálila v docela obyčejné hnědé. Drobná ale zůstala a vždycky byla z celé rodiny nejmenší. Maminka Anna si s tím dělala starosti jenom do doby, než se přesvědčila, že v drobném těle se skrývá pevné zdraví a nezdočná povaha.

Alžběta byla upřímně přesvědčena, že pokud bude opravdu chtít, nic na světě není nemožné. K životu přistupovala vážně, téměř nikdy se neusmívala, mluvila jen, když měla opravdu co říct, což je vlastnost pro ženské pohlaví zcela neobvyklá, a úplně postrádala smysl pro humor. Vše vyřčené brala naprosto vážně. Lidé, kteří ji dost dobře neznali, považovali Alžbětinu vážnost za znak duševní vyspělosti a inteligence, ale její blízcí za nepřijemnou vadu, s níž je nutné se smířit a přehlížet ji, avšak daleko lépe by nesli, kdyby byla postižena koktavostí.

Ve čtyřech letech Alžběta, obdařená rozhodností hraničící s bezohledností, vládla svým rodičům i dvěma mladším sourozencům, v šesti všem dětem z ulice a v devíti svou rázností získala i ty největší raubíře ve škole. I když byla ze všech dětí nejmenší, při důležitých rozhodnutích mělo její slovo největší váhu. Přimhouřila oči, sklonila hlavu k pravému rameni, upřela pohled do dálky a během tří vteřin vyslovila svůj názor. Děti ho přijaly bez výhrad, protože dívenka působila tak přesvědčivě, že se přece nemohla mýlit, a mnohdy se k vlastní škodě vydaly všanc riziku výprasku od rodičů.

Nejoblíbenějším místem dětských her byla louka nad městem. Od posledních domků ji odděloval neudržovaný jablečný sad, který děti chránil před dohledem dospělých. Z vyvýšeného místa viděly všechno, co se v jejich čtvrti šustlo, a u všeho zajímavého byly včas. Odtud podnikaly výpravy do příměstských zahrad a prozkoumávaly pozemky přilehlé sklárny.

Tamní starý hlídač byl k jejich hrám shovívavý a spíš jenom dával pozor, aby se jim něco nepříhodilo. Horší

časy dětem nastaly, když se stařík přestěhoval na penzi k dceři a do domku vrátného se nastěhoval Honza Papírník. Žil sám, a tak alespoň nikoho neobtěžoval svým ohavným zvykem plivat na zem, kdykoli a kdekoli ho napadlo, což se ženám povětšinou nelíbí, a ani mu nikdo nezakazoval smrkat do dlaně a sklepávat hleny z prstů, aby si je pak otřel o kapsu kalhot, na kterýžto zlozvyk je slabší pokolení obzvlášť háklivé.

Celý život pracoval ve sklárnách, za války byl na italské frontě, ale po nějaké době ho poslali domů, protože se ukázalo, že je slabý na plíce, což bylo slovní spojení, pod kterým si Alžběta nedokázala vůbec nic představit, vrtalo jí hlavou, ale ani ji nenapadlo někoho se zeptat. O copaté Haničce Smejkalové, s níž seděla v lavici, slečna učitelka říkala, že je slabá v počtech, sousedovic Ludvas byl slabý ve čtení a znamenalo to, že jim dotyčné činnosti zrovna moc nejdu a měli by se snažit a víc je trénovat. Ale copak někdo může trénovat plíce?

Hubený, ryšavý Papírník s pihatýma rukama se k foukání skla, tedy k činnosti, v níž byl kdysi opravdu dobrý, už vrátit nemohl, a tak vystřídal několik míst a nakonec vzal zavděk alespoň vrátnicí. Jestli se chtěl na novém místě osvědčit, jestli se jenom nudil, nebo jestli opravdu neměl děti rád, nikdo netušil, ale místní omladině ztrpčoval život, jak mohl. Zdálo se, že jeho život dostal nový smysl a jediný cíl — vyštvať děti ze svého panství.

„Odpoledne s bráchou na louku nejdeme,“ oznámil Alžbětě cestou ze školy Bohouš Král, jehož maminka chvějícíma se rukama přivedla před devíti lety Alžbětu na svět. Školní rok se neuvěřitelně pomalu blížil ke konci,

ale slunce už páliło a vzduch se chvěl horkem. „Papírák si byl včera večer u nás stěžovat, že jsme mu hodili do okna vosí hnízdo, a oba jsme s Ludvou dostali od táty řemenem.“ Bezděky si rukou přejel po rozbolavělé pŕlce. „Chtěl vědět, čí to byl nápad a kdo tam byl s námi, ale nic jsme neřekli, neboj.“

Alžběta při představě výprasku nakrčila ramena, ale vlastně si ho ani pořádně představit neuměla, protože řemenem ještě nikdy nedostala. A jestli Bohouš čekal, že se mu za jeho statečnost dostane nějakého uznání, ošklivě se mýlil. Alžbětu vůbec nenapadlo, že by ji kluci snad mohli prozradit.

Většinou ze všeho vyvázla. Nikdo z dospělých — snad kromě rodičů, kteří se už vzdali snahy dceřino konání ovlivňovat, protože si stejně nakonec všechno udělala podle sebe — nevěřil, že by křehká a vážná dívenka mohla provést něco nepatřičného. Alžbětě kupodivu takové podceňování vadilo. Ve své dětské pýše nechtěla, aby ji lidé považovali za slabou a obyčejnou, a proto dělala všechno, aby taková nebyla. Teprve po letech pochopila, že splynout s davem je spíš výhoda, ale nikdy se jí to moc nedařilo.

„Dostali jste výprask, protože Papírák žaloval, a chcete to nechat jen tak?“ obořila se na zkoprnělého komplice o dobrou hlavu většího než ona sama. „Zbabělci. Tak snadno nad námi přece nevyhraje. Odpoledne musíte oba dva přijít. Něco vymyslíme.“ Otočila se zády a stiskla kliku. Pak se ohlédla a zopakovala: „Tak ve čtyři na louce, jo?“

To, co Alžběta vymyslela, nebylo nijak zvlášť odvážné ani originální, a tak by nikoho ze zúčastněných ani v duchu nenapadlo, že jejich čin bude mít takové následky.

S Bohoušem, Ludvou a několika dalšími kamarády, kteří spíš než po pomstě toužili po jakékoli zábavě, si vyčíhali chvíli, kdy vrátný odešel na obchůzku, skrze chatrný lačkový plot vlezli na dvorek z udusané hlíny a přichystanými lopatkami začali přenášet nevábný obsah hnojiště za domkem přímo na zápraží. Právě v okamžiku, kdy se Alžběta chystala ozdobit hnojem i kovovou kliku u dveří, z nichž se loupaly poslední zbytky zeleného nátěru, ozval se od branky vzteklý řev: „Vy holomci! Teď mi neutečete!“

Děti vyrazily a snažily se co nejrychleji najít únikovou cestu mezi lačkami, v zoufalém úsilí přehazovaly lopatky na druhou stranu plotu a šplhaly po hladkém dřevě do bezpečí. Hlídač se rozběhl: „To si vypijete, to...“ Najednou se dusot za jejich zády zastavil a řev se změnil v dusivý kašel. Děti, tak rychle, jak bylo v jejich silách, přelezly na svobodu a rozprchly se na všechny strany.

Alžběta se příkrčila za první strom překvapená, že se všem podařilo tak lehce vyklouznout, a podívala se zpátky k domku vrátného. Uprostřed dvorku stál Papírník, ruce si tiskl k ústům a vydával podivné chraptivé zvuky. Pak se několika nejistými kroky dobelhal k zápraží, posadil se hned vedle hromady hnoje a ruce odtáhl od úst. Obě dlaně měl červené a po bradě mu stékala krev.

Bylo to poprvé, kdy Alžběta viděla nemocného tuberkulózou. Hrůzou se jí roztrásla kolena. Nevěděla, jestli má začít křičet, nebo utíkat pro pomoc. Za to můžu já, uvědomila si, já, a rozběhla se k městu. Vůbec nevnímala, že má obě kolena rozbitá a pravou paži odřenou až do krve.

Poprvé v životě se bála jít domů, poprvé prožívala pocit, že udělala něco opravdu špatného, neodčinitelného.

Tělo se jí svíralo hrůzou a před očima pořád viděla jen červenou tekutinu vybublávající z tenkých pootevřených rtů a stékající po neoholené bradě. Najednou už nemohla dál. Zastavila se, pevně sevřela oči a schoulila se do kloubíčka na prvním schodu, který jí vstoupil do cesty.

Městečko nebylo tak malé, aby se všichni jeho obyvatelé znali třeba jenom od vidění, ale nebylo zase tak velké, aby mělo víc než jen jedno náměstí, a tak všechny cesty začínaly a končily na dlážděném náměstí obklopeném ze tří stran honosným podloubím, které by daleko raději bylo podloubím města mnohem většího a důležitějšího, a pranic ho neutěšovala ani dobře udržovaná kašna stojící před kostelíkem s tolik ceněným zvonem.

Alžběta seděla na schodku před krámem, nad jehož vchodem zářila jasně červená tabule s nápisem *Řeznictví* ozdobená nepovedenými prasečími hlavami, vyvedenými z profilu a poněkud potouchle se usmívajícími, jako kdyby věděly své, špinavýma rukama objímala hubená opálená lýtka a toužila být alespoň pro dnešek někým jiným.

Pár kolemjdoucích si jí určitě všimlo, ale buď se nechtěli míchat do cizích věcí, nebo možná nevěděli, jak nohatou dívenku oslovit, takže Alžběta seděla na náměstí dobrých dvacet minut a pomalu se už začínala z právě spáchané vraždy vzpamatovávat, když zaslechla ženský hlas: „Tys tomu tedy dala.“ Tak už to všichni vědí, trhla sebou Alžběta. Teď půjdu do vězení, protože jsem vrah. „Pojď se mnou vedle, k nám do lékárny, podívám se ti na to. Neboj. Já už jsem ošetřila rozbitých kolen a odřených loktů. Vždyť mám doma dva kluky.“

Alžběta otevřela oči, ale protože měla hlavu položenou na kolenou, mezerou mezi nimi zahlédla jen špičky dámských střevíčků. Červených, lakovaných, s přezkou přes nárt a ozdobnou sponou. Zvedla hlavu, ale pohled na majitelku skvělých střevíčků ji naprosto zklamal. Je vůbec možné, aby tak úžasná věc patřila obyčejné kulaťoučké paní s vlasy vyčesanými do drdůlku a sepnutými hřebínky?

Unaveně se zvedla a následovala červené střevíčky do vedlejšího domu. Už mezi dveřmi ale zapomněla na boty, rozbolavělé odřeniny i spáchaný zločin. Vůně lékárny ji naprosto uchvátila. Doširoka otevřenýma očima přejížděla po tmavých lahvičkách vzorně srovnaných na policích a označených štítky a nadechovala se vůně bylin. Takhle to voní v nebi, pomyslela si.

Nadšení poněkud zakalila pálivá dezinfekce, kterou jí paní lékárníková čistila rány, ale nakonec se ukázalo, že odřeniny nejsou vůbec tak hluboké a rozsáhlé, jak se původně zdály, že je Alžběta jenom umazaná od krve, kterou si z nervozity rozetřela po pažích i nohou.

Pan lékárník stál za pultem, legrační češtinou prokládanou německými slovíčky si z hubené dívenky utahoval a nabízel jí své syny za muže a pak zase bonbon, kterýžto Alžběta přijala mnohem raději než nabízený sňatek a díky jehož mentolové chuti si cestou domů pomyslela, že je na tom světě přece jenom docela hezky.

O tom, co prožila, nikomu neřekla, ale dlouhou dobu poté vždycky, když zavřela oči, před ní vyvstal obraz Papírníkových zakrvácených úst a dlaní.

Honza Papírník z domku vrátného navždy zmizel, ale děti se už do svého lučního království nikdy nevrátily.

Alžběta byla přesvědčená, že Papírníka zabila, a když po čase začala vykašlávat krev i její matka, věděla, že se Papírník mstí a maminka onemocněla jenom kvůli ní.